

AZ ONLINE OKTATÁSRA VALÓ ÁTTÉRÉS: TAPASZTALATOK ÉS KIHÍVÁSOK

Harangus Katalin*, katalin@ms.sapientia.ro
Horváth Zsófia-Irén*, horvathzsofia@ms.sapientia.ro
Szentés Erzsébet*, eszentes@ms.sapientia.ro

**Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Marosvásárhelyi Kar*

Bevezetés

A romániai törvénykezések értelmében a felsőoktatási intézményekben a hagyományos tantermi oktatás volt érvényben [1]. Ennek értelmében a tanárok és a hallgatók az egyetem falai között, személyes találkozások formájában oktatottak és tanultak. Legtöbb intézmény, csak azokban az esetekben használt elektronikus, digitális vagy okos eszközöket az oktatás során, amikor a tantárgyak oktatásának alapvető követelményei ezt megkívánták (pl. a reál tudományok területéhez kapcsolódó tantárgyak).

A koronavírus járvány miatti sürgősségi intézkedéseknek megfelelően, a romániai egyetemek 2020. március közepétől tértek át az online oktatásra. A követelmények értelmében egyik napról a másikra az egyetemi oktatás az online térbe költözött, az oktatók és a hallgatók saját otthonaikból kellett végezzék tevékenységeiket. Ez minden oktatási intézményt meglepetésszerűen és felkészületlenül ért, voltak egyetemek, ahol néhány nap átállási időszak után folytatódhatott az oktatás, de voltak olyan felsőfokú intézmények is, ahol a tanév végéig nem sikerült megfelelően átállni. Törvénykezési háttér, valamint megfelelő metodológiák nélkül az első két online oktatási hét az útkeresésként értelmezhető. A második oktatási hét után jöttek ki az első minisztériumi rendeletek és sürgősségi kormányrendeletek, amelyek konkretizálták és egységesítették az új rendszer működését [2]. A 2020. április végi kormányrendeleteknek megfelelően kezdtek a számonkérés és következetes ellenőrzés metodológiáit fogantatni, ugyanakkor még mindig nem voltak rendelkezések az év végi vizsgákról [3]. Ezt valamikor május elején szabályozták [4].

A kutatás bemutatása

Kutatásunkban két hónappal az online oktatásra való átállás után vizsgáltuk, hogy a felsőoktatás szereplői, az oktatók és a hallgatók hogyan vélekedtek erről a tanulási formáról.

Kutatásunk fő irányvonala az volt, hogy egy átfogó képet kapjunk az oktatók és a hallgatók részéről a világjárvány miatt az online térbe kényszerített oktatás hatékonyságáról.

Módszer: Kérdőíves felmérésünk kérdéssorai a következő területekre fókuszáltak: (1). a hallgatók és a tanárok felkészültsége az online oktatásra; (2). az online oktatás előnyei és hátrányai; (3). koncentrációs nehézségek a hallgatók körében; (4). a tananyag iránti érdeklődés

Minta: A felmérést a romániai magyar tannyelvű egyetemek körében végeztük. Összesen 7 egyetemről 38 alapképzés hallgatóit (N = 392) és oktatóit (N = 92) sikerült bevonni a vizsgálatba.

Eredmények

A kérdőívet kitöltő hallgatók nemi megoszlása: lányok 57%, fiúk 43%; a szakterületek szerinti megoszlás: reál 58%, humán 42%.

Oktatók életkor szerinti megoszlása: X generáció (60%), Y generáció (22%) és Baby Boomers (18%) Az oktatók 42%-a előadást is kellett tartson, 32%-a olyan szemináriumot vagy gyakorlatot, amely nem igényelt specifikus eszközhasználatot, 26%-a olyan szemináriumot vagy gyakorlatot, amely speciális eszközhasználatot is igényelt.

A hallgatók és a tanárok felkészültsége az online oktatásra

Azokon az egyetemeken, ahol az online oktatásra való átállás során az intézmény vezetősége előírta az egységes online platform használatát, úgy a hallgatóknak, mint az oktatóknak nem zökkenőmentesen, de gördülékenyebben ment az online térbe költözött tanulásra és tanításra való váltás. Ahol nem sikerült saját távoktatási rendszert kialakítani, ott a hallgatóknak gondot jelentett az órákra való jelentkezés, az egyik online térből a másikba való átlépés. Az oktatóknak nehézséget okozott, hogy saját maguknak kellett megkeresniük és kipróbálniuk azt az online formát, platformot, amit valamilyen szinten használni is tudtak az oktatás során.

Táblázat 1. Tanulási és oktatási körülmények

Tényezők	Válaszlehetőségek	Hallgatók	Oktatók
Van-e lehetősége otthonában részt venni az online órákon/megtartani az online órákat?	Van	100%	100%
	Nincs	0%	0%
Van-e arra lehetősége, hogy félre vonuljon és zavartalanul vegyen részt az online órákon/tartsa meg az online órákat?	Teljes mértékben van	61%	78%
	Részben van	37%	22%
	Egyáltalán nincs	2%	0%
Van-e elegendő készülék a háztartásában, hogy minden családtag egyidejűleg tudjon részt venni az online órákon/munkában?	Van	97%	98%
	Nincs	3%	3%

Az online oktatás előnyei és hátrányai

Előnyei:

- folytatódhatott az oktatás;
- a tanulási folyamat nyomon követhető és a megszerzett tudás számon kérhető volt;
- a tananyagok könnyen megoszthatók és visszakereshetők, a határidők jól követhetők voltak.

Ellenben az online oktatás alapvetően más tanítási és tanulási módszereket, stratégiákat feltételezett.

Hátrányai:

- a kevésbé performens eszközök és akadozó internet nehézségeket jelentett;
- az oktatás személytelenebb let;
- hiányzott a Feed-back mindkét fél részéről;
- megszűnt a hallgatók közötti szociális kapcsolat és a közvetlen informális kommunikáció.

Koncentrációs nehézségek a hallgatók körében

Nyílt kérdés formájában vizsgáltuk, milyen külső tényezők vonják el a hallgatók figyelmét az online órán való részvételtől. A válaszok azt jelzik, hogy kivétel nélkül mindenkinek nehézséget okozott a számítógép előtti huzamosabb idejű koncentrált tanulás.

Szakirodalom

[1] Parlamentul României, "Legea educației naționale 1/2011", Monitorul Oficial, Partea I, nr. 18 din 10 ianuarie 2011. Elérhető:

https://edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Legislatie/2020/LEN_actualizata_octombrie_2020.pdf

[2] Președintele României, "Decret nr. 195 din 16 martie 2020 privind instituirea stării de urgență pe teritoriul României", Monitorul Oficial nr. 212 din 16 martie 2020. Elérhető:

<http://mfe.gov.ro/wp-content/uploads/2020/03/Oec4303cabf4c44c332b46368643ab6.pdf>

[3] Guvernul României, "Ordonanță de Urgență nr. 58 din 23 aprilie 2020 privind luarea unor măsuri pentru buna funcționare a sistemului de învățământ", Monitorul Oficial nr. 347 din 29 aprilie 2020. Elérhető: <https://www.edu.ro/sites/default/files/fisiere%20articole/OUG%2058%20-%202020.pdf>

[4] Ministerul Educației și Cercetării, "Ordin nr. 4249/13 mai 2020 pentru modificarea și completarea Regulamentului-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar, aprobat prin Ordinul ministrului educației naționale și cercetării științifice nr. 5.079/2016", Monitorul Oficial nr. 399 din 15 mai 2020. Elérhető: https://www.edu.ro/sites/default/files/fi%C8%99iere/Legislatie/2020/ordin%20nr.%204249_modificare%20ROFUIP.pdf

Zavaró tényezőként említették:

- a tőlük független környezeti zajokat (pl. „A szomszédtól jövő építkezési zajok”, „Szomszéd hangoskodása”);
- a családtagok tevékenységét (pl. „Ha egy családtagom benyit a szobába, ahol épp órát hallgatók”, „A családom és a környezetem kiszámíthatatlan, ezért sosem tudom előre, hogy mikor fognak megzavarni”, „Anyukám, apukám kérései”);
- nem tudták huzamosabb ideig figyelni a képernyőt, mert bármilyen inger el tudta vonni a figyelmüket:
 - a tanítási óra közben ellenőrizték az e-mailjeiket, egyszerre akár öt-hat csevegőablakban válaszoltak az ismerősöknek, zenét hallgattak, belenéztek egy videóba, és figyelemmel kísérték a Facebookos ismerősök aktivitását.

A tananyag iránti érdeklődés

Hallgatók: 90%-uk mondta, hogy rendszeresen részt vesz minden órán.

Oktatók: a tanórai jelenlét magasabb, mint a hagyományos tantermi oktatás során, olyan órákon is a hallgatók 95%-a jelen van, ahol a tantárgy teljesítésénél nem követelmény a részvétel.

Táblázat 2. Órán való interakció

Tényezők	Válaszlehetőségek	Hallgatók	Oktatók	Szig.
Aktív az órán	Igen	55%	52%	N.S.
	Nem	45%	48%	
Mer felszólalni/kérdezni az órán	Igen	68%	67%	N.S.
	Nem	32%	33%	
Segítségét kér, amikor nehézségbe ütközik egy feladat elvégzésekor	Igen	79%	93%	Sig.
	Nem	21%	7%	
Segítségét kér, ha nem ért valamit a tananyagból	Igen	71%	91%	Sig.
	Nem	29%	9%	
Válaszol a feltett kérdésekre	Csak amikor felszólít	46%	33%	Sig.
	Önként	54%	67%	

t-teszt eredménye: NS - nem szignifikáns (p>0.05), Sig. – szignifikáns (p<0.01)

Következtetések

A járvány számos kihívás elé állította az oktatási rendszert, megmutatta, hogy lehet másképp is tanítani, mint a frontális módszerrel, lehet más módon ismereteket, szakmai tudást átadni, mint ahogy eddig megszoktuk.

- Az oktatáspolitikai stratégiák megfogalmazásakor az egyetemek figyelmet kell fordítsanak arra, hogy megtalálják azt a keretrendszert, amely biztosítani tudja az oktatási folyamat folytonosságát minden helyzetben.
- Az oktatók számára biztosítani kell továbbképzések révén a hallgatói generációhoz igazított pedagógia-módszertani megújulást, hogy a digitális eszközök gyakorlati alkalmazásával képesek legyenek hatékonyan segíteni az ismeretszerzést.
- Az optimális online tanulási környezetek kialakításánál gondolnunk kell a multitasking jelenségére annak érdekében, hogy a tanítás-tanulás folyamatában a hallgatók figyelme megfelelő módon le legyen kötve.
- A digitális eszközök használata szükségszerű a mindennapi oktatásban, de a teljes online oktatásra való áttérés nem válhat az oktatásreform célkitűzésévé. Rendkívüli helyzetekben, mint például a jelenlegi járványhelyzet, áthidaló megoldás, de csak pontosan meghatározott irányelvek és szakmailag megalapozott keretrendszer mellett.